

Домашенко Д. студ. гр. БПКД-1-20
Науковий керівник доктор філос. наук,
доц. Сакун А.В.
Київський національний університет
технологій та дизайн

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ЖАН-ЖАКА РУССО

«Человек очень силен, когда он хочет быть только тем, что он есть, и очень слаб, когда хочет подняться выше человечества» – Жан-Жак Руссо

Жан-Жак Руссо залишив глибокий слід не тільки в історії філософської думки Франції, але й в історії всього людства. Своїми працями він на кілька десятиліть передбачив ті передові демократичні перетворення, що відбулися в Європі наприкінці XVIII - початку XIX ст. і продовжують розвиватися в усьому світі дотепер.

Найвпливовіший діяч Просвітництва Жан Жак Руссо (1712-1778) відомий своїми творами «Думки про походження та основи нерівності між людьми» (1755), «Суспільний договір» (1762), «Еміль, або Про виховання» (1762). Головна тема праць Руссо – доля людини у суспільстві, де існує штучна культура, що заперечує природні властивості окремої особи.

Філософсько-релігійні погляди Руссо склалися під впливом англійського і французького деїзму; вони дуалістичні і вкрай суперечливі. Руссо признавав нестворюваність і об'єктивність існування матерії, визначаючи її так, як щось дане у відчуттях. Але він відмовився вирішити питання про сутність матерії, вважаючи, що сутність речей взагалі не пізнана; за Руссо, матерія інертна, не здатна породити розум. В полеміці з французькими матеріалістами Руссо стверджував, що існує бог як світова воля, світовий розум і джерело добра. Людина, згідно Руссо, складається із смертного тіла і нематеріальної безсмертної душі. Руссо абсолютизував сенсуалізм: для нього почуття безгріховні, а розум веде в оману; до теоретичного мислення він відносився негативно, вважаючи єдиним шляхом до істини безпосередньо чуттєві знання. Суб'єктивна впевненість у правильності того чи іншого положення для Руссо вище логічних доводів. Антиматеріальність і агностичність знань філософії Руссо мала значний вплив на Канта.

Соціально-політичні ідеї Руссо займають центральне місце в його світосприйманні. Пристрасна критика вад феодалізму, пошук шляхів переходу до справедливої суспільної організації, розробленої Руссо у вченні про суспільний договір, складають пафос всієї діяльності Руссо. В цілому він знаходився в межах ідеалістичного розуміння історії, для нього ідеєю людей, їх свідомі дії, особливо якщо вони виражені у формі законів, мають вирішальне значення.

У першому творі (дисертація «Думки про науки та мистецтво», за яку Руссо отримав премію Діжонської академії) він доводить, що наука та мистецтво з часів Відродження не вдосконалили, а погіршили суспільство.

Так, розподіл праці стає причиною порушення природної цілісності та гармонійності людського життя. Спеціалізація перетворює людину на функціонера великого механізму, породжуючи професійний кретинізм особи, робить природні властивості організму залежними від людей інших професій. Це породжує відчуження людини від самої себе, коли індивідуальність особи протиставляється суспільному місцю індивіда. Згідно з Руссо головна причина людських страждань – протиріччя між реальним станом людини та її природними властивостями, між природою людини та суспільними інститутами, між особистістю та громадянством.

У своїй системі виховання на перше місце Руссо висуває почуття. Саме почуття людини спрямовують її конкретне волевиявлення. Воля є зовнішньою формою виявлення чуттєвої діяльності суб'єкта. Суспільне буття, таким чином, становить собою специфічну систему переробки, зміни чуттєвої діяльності. Суспільні відносини утворюють те, що спільне усім людям, і, разом з тим, протистоїть інтересам кожної людини окремо.

У своїх поглядах на політику, державу Руссо розвиває свою концепцію «суспільного договору», постійно шукає форму виникнення умов добровільного укладення договору. Тому він відкидає феодальний устрій суспільства як такий, що продовжує культивування чистих сил природи, обмеження особистості зовнішніми силами стосовно почуттів людини. Проголошуючи суверенне право народу на укладення договору, Руссо детально розглядає проблеми конституційного устрою держави.

Світоглядна система Жана-Жака Руссо завоювала величезну популярність ще при житті, вона була визнаним володарем дум більшості французів другої половини XVIII століття. Його породила визначена історична епоха, але і він своїми блискучими й оригінальними творами сприяв її народженню.

Філософська система Ж.-Ж.Руссо складна і багатозначна. Його альтернативна концепція про глибину людської істоти і діалектика соціального життя зіграла важливу роль у розвитку філософської думки.

Світоглядна система Ж.-Ж.Руссо представляє переплетення різних планів: дуалізму, картезіанства, сенсуалізму, нарешті, ідеалізму і фідеїзму в області релігійних поглядів. Але безсумнівна перевага дуалістичних поглядів, тому що Руссо, визнавав об'єктивне буття матеріального Всесвіту, допускаючи існування у світі двох начал – духу і матерії. Він розвивав метафізичний погляд на матерію як на мертву і відсталу субстанцію, що сама по собі не має ніякого руху і тільки в результаті вищого впливу здобуває здатність до механістичного пересування в просторі. Рух він розумів не як зміну взагалі, а як переміщення в результаті механістичного впливу. Питання про джерело руху Руссо вирішував, однак, не матеріалістично.

Питання про самопізнання для Руссо настільки ж філософське, як і актуальне. Грецьку мудрість він намагається з'єднати з питаннями сучасності про волю і рівність.

Найважливішою перешкодою для людини є сама людина. Але нинішнє прагнення до «об'єктивного» пізнання, освоєння зовнішньої предметності віддаляє людину від самої себе.

Як Декарт відокремив думку від чуттєвості, щоб зробити предметом думки саму думку, так Руссо береться звільнити відчуття від інтелектуальних привнесень, щоб зосередитися на ньому ж самому, щоб «почувати почуття». Але, якщо Декарт звертає думку на саме себе, для того, щоб досягти чистоти і ясності інтелектуального пізнання, то Руссо відмежовує почуття від усякої зовнішньої предметності й орієнтує усередину для досягнення морального самопізнання.

У людині цивілізованій Руссо фіксує два різних принципи, з яких один спрямовує до любові, справедливості, морального блага, а інший тягне вниз, підкоряється владі зовнішніх почуттів і пристрастей, породжених ними.

Філософ розрізняє природну і соціальну нерівність: природа створює людей різними, але не ці розходження обумовлюють соціальну нерівність - його причиною є приватна власність. Руссо бачить три причини нерівності: по-перше, ця нерівність суспільна; по-друге, вона виникла історично; по-третє, вона зв'язана з появою приватної власності. Приватна власність виникає при переході людства від природного стану до суспільного, тобто є продуктом цивілізації.

Єрмоленко К., студ. гр. БГР-1-20
Науковий керівник доктор філос. наук,
доц. Сакун А.В.
Київський національний університет
технологій та дизай

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ПЛАТОНА

Платон є однією з ключових фігур античної філософії.

Спираючись на досягнення піфагорійців-математиків, Платон будує свою філософську систему, створюючи три світи: світ речей, що постійно змінюється; світ ідей (ейдосів) – вічний та незмінний і, в проміжку між ними – математичні об'єкти.

Платон був засновником ідеалізму. Його погляди сформульовано в міфі про печеру. На Платонів погляд, справжні цінності буття утворюють особливий позафізичний світ – Гіперуранію. Цей світ складають безтілесні прообрази, зразки, проекти, ідеї, ейдоси речей, тварин, людей, чеснот та цінностей. Ейдоси ніхто й ніщо не народжує, вони існують вічно, вони незмінні й непорушні. Світ, доступний почуттям, утворюється при втіленні ейдосів у хаотичній, плинній, змінній матерії.

Філософія Платона є оригінальним вченням про ідеї. Відповідно цього вчення, світ чуттєвих речей не є світом дійсно суцього: чуттєві речі перебувають у безперервній зміні, то виникають, то гинуть. Всьому тому,